

Bewustwo(o)rding

Vroege leerlingen

door René Berends

Tot voor kort gebruikten we nog een strikte cesuur bij het laten instromen van vierjarigen in het onderwijs. Kinderen van voor 1 oktober mochten in het lopende schooljaar instromen. Was je na die datum geboren, dan werd je ingedeeld in het cohort voor het volgende schooljaar.

Ik ben op 31 augustus jarig, dus een zomerjongetje, een vroege leerling! Een vriendje van me zat bij me in dezelfde jaargroep. Hij was tien maanden ouder en een late leerling. Fysiek en mentaal heb ik altijd tegen hem op moeten boksen. Dat lukte in de eerste klas van de middelbare school niet meer. Een doublure was het gevolg. Maar in tegenstelling tot de meeste zittenblijvers, hielp het jaartje 'verder rijpen' mij wel. Ik heb daarna netjes mijn Atheneum gehaald.

Prof. Doornbos kwam al in 1985 (!) met zijn boek *Opstaan tegen het zittenblijven* in het geweer tegen dit probleem. Maar nog steeds doen we kinderen onrecht aan door ons systeem van jaarklassen en jaarlijkse examens.

Rob Martens, hoogleraar aan de Open Universiteit, vergeleek dit systeem onlangs met de werking van een eiersortermachine. Maar waar die machine door te rammelen en te schudden in staat is om accuraat en efficiënt duizenden eieren per uur te sorteren, zorgt ons onderwijs met haar jaarlijkse 'nationale kinderschudmoment' ervoor dat ieder jaar weer kinderen verkeerd voorgesorteerd worden. Van het dramatische gevolg kent iedereen wel voorbeelden: depressies en frustraties door verkeerde schoolkeuzes en levens met nooit vervulde idealen en niet ontwikkelde talenten.

Het is ongelooflijk dat onze rekenmeesters, die prat gaan op efficiency en kostenbesparing, hier nooit wat aan gedaan hebben. De data en argumenten om in actie te komen, stapelen zich al jaren op.

Ook in de sport bepalen peildata de indeling van kinderen in leeftijdsgroepen en daarmee de mate van succes. Leeftijdsverschillen van bijna een jaar werken ook daar enorm door. Oudere kinderen zijn immers groter en sterker. Ze worden daardoor vaker geselecteerd voor talentprogramma's en voor de betere jeugdteams. Ze krijgen betere trainers, trainen intensiever en ontwikkelen zich ook op technisch en mentaal terrein beter. Het gevolg? 40% van de Engelse profvoetballers is geboren in september of oktober en maar 6% in de maanden juli en augustus daaropvolgend.

Het geboortemaandeffect werkt in het verdere leven van kinderen keihard door. Zij gaan naar de verkeerde middelbare school, lopen de kans mis op impulsen, die hun interesses en talenten verder zouden kunnen ontwikkelen. Vroege leerlingen hebben 15% minder kans om naar de universiteit te gaan, meer kans op leerstoornissen en psychische problemen, meer kans om naar het speciaal onderwijs verwezen te worden, zelfs meer kans op zelfdoding.

Onderzoekers lijken steeds beter zicht te krijgen op het ontstaan van deze problemen. Het geboortemaandeffect veroorzaakt bij jonge kinderen het gevoel in een onvrijwillige competitie verzeild geraakt te zijn, die ze dreigen te verliezen. Dat leidt tot een blijvend gevoel van onder druk te staan. Die stress zorgt blijvend voor frustraties, leidt tot het minder open en nieuwsgierig zijn voor informatie en uitdagingen. De modus staat permanent op overleven, op ontwijken en op vluchten, niet op leren. En is het eenmaal zover, dan helpt ook een jaartje zittenblijven niet meer.

Het zijn verontrustende gevolgen van ons jaarklassensysteem. In de Verenigde Staten lossen ouders dit op door te 'redshirten'. Zij sturen hun kinderen doelbewust laat naar school, om ze de academische, atletische en sociale voordelen te bieden om een oudste van de klas te kunnen zijn. In Japan laten ouders nog minder aan het toeval over. Daar worden geboortes na de peildatum gepland en is er een opmerkelijke hausse in het aantal keizersneden na die datum. En dat alles om het kind maar de oudste van de klas te laten zijn.